

23. Schwab, K. (2016). The Global Competitiveness Report 2016-2017. *World Economic Forum*. Retrieved from www.weforum.org/gcr [in English].

Oleksandr Levchenko, Professor, Doctor in Economics (Doctor of Economic Sciences)

Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

Olga Tkachuk, Associate Professor, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)

Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

The Strategic Aspects of the Development of Innovative Integrated Structures in Ukraine: Basic Components and Contemporary Instrumentation

The paper is devoted to the research of strategic aspects of the development of innovative-integrated structures in Ukraine in the conditions of the globalization of economic relations in the world. The relevance of developing the innovative strategies of economy's management at the level of state and its regions, implementation the effective innovation policy and appropriate mechanisms for its realization with using the modern forms, methods, levers, instruments of regulation of the innovation processes are emphasized. On the basis of the analysis of tendencies in the sphere of innovation activity and socio-economic development of the country as a whole, the lack of favorable prerequisites for the significant dissemination of innovative-integrated structures at the current stage of development of the national economy has been stated.

The expediency of a strategic approach to the regulation of the processes of creation and development of the innovative-integrated structures in Ukraine has been underlined, which is aimed to the long-term management on basis the defined goals and using the set of means regarding their achievement, taking into account the actions of external and internal conditions and the dynamics of their change.

The purpose and content of the main components of the strategic approach to the development of innovative-integrated structures, such as a strategic analysis and monitoring, strategic forecasting, strategic planning, strategic management, are defined.

The peculiarities of applying of the modern strategic instrumentation of development of the innovative-integrated structures are substantiated to which of what are been: a foresight research, branding of territories, territorial benchmarking, program-target method, scenario method, etc.

strategy, strategic instrumentation, innovative model of economy, innovative-integrated structure, foresight, benchmarking, branding

Одержано (Received) 14.12.2017

Прорецензовано (Reviewed) 15.12.2017

Прийнято до друку (Approved) 18.12.2017

УДК 330.322

М.В. Бугаєва, доц., канд. екон. наук

Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна

Основні тенденції розвитку законодавчого забезпечення державного регулювання інноваційної діяльності в Україні та пошук напрямків її вдосконалення в умовах соціально-економічної нестабільності

Розглянуто тенденції розвитку законодавчого забезпечення державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, а також створення сприятливого інституційно-правового середовища для функціонування суб'єктів інноваційного процесу. Визначено основні закони України, що регламентують інноваційну діяльність та її державне регулювання. Обґрунтовано доцільність удосконалення законодавчої бази із запровадження та нормального функціонування моделі інноваційного розвитку в Україні. Проаналізовано недосконалість створеної законодавчої бази регулювання інноваційної діяльності в Україні, запропоновано шляхи вдосконалення регулювання інноваційної діяльності в умовах соціально-економічної нестабільності

інноваційна діяльність, державна інноваційна політика, інноваційне законодавство, інноваційний розвиток

М.В. Бугаєва, доц., канд. екон. наук

Центральноукраїнський національний технічний університет, з. Кропивницький, Україна

Основные тенденции развития законодательного обеспечения государственного регулирования инновационной деятельности в Украине и поиск направлений ее совершенствования в условиях социально-экономической нестабильности

Рассмотрены тенденции развития законодательного обеспечения государственного регулирования инновационной деятельности в Украине, а также создание благоприятной институционально-правовой среды для функционирования субъектов инновационного процесса. Определены основные законы Украины, регламентирующие инновационную деятельность и ее государственное регулирование. Обоснована целесообразность совершенствования законодательной базы по внедрению и нормальному функционированию модели инновационного развития в Украине. Выявлено несовершенство созданной законодательной базы регулирования инновационной деятельности в Украине, предложены пути совершенствования регулирования инновационной деятельности в условиях социально-экономической нестабильности.

інноваційна діяльність, державна інноваційна політика, інноваційне законодавство, інноваційне розвиток

Постановка проблеми. Вагомим чинником, що дестимулює формування та розвиток інноваційної активності і ефективного використання наявного інтелектуального потенціалу країни та її регіонів є недопрацьованість законодавчої бази в інноваційній сфері. На сьогоднішній день, виходячи із практики господарювання, можна констатувати, що в українському законодавстві існує багато перешкод, що не дозволяють швидко і ефективно освоювати новітні технології, як малим підприємствам, так і великим корпораціям. Чимало бар'єрів існує у законах та нормативно-правових актах, що, в кінцевому рахунку, негативно впливає на формування та розвиток інноваційного клімату держави та її регіонів, враховуючи соціально-економічну та політичну нестабільність.

Таким чином виникає невідповідність між реальною ситуацією і очікуваною зацікавленістю українського бізнесу та іноземних інвесторів до впровадження та просування інноваційної продукції. Поясненням таких реалій є те, що інноваційне законодавство в Україні формувалось у складних умовах соціально-економічного становлення, непослідовно, без чіткої концепції, поза визначенням методів правового регулювання та предмета регулювання. Тому одним із перших завдань української влади в останні роки в цьому напрямку було вдосконалення законодавства шляхом визначення чіткого вектора його розвитку, що дозволило не просто структурувати нормативно-правову базу, а перетворити її в каталізатор інноваційних процесів в Україні. В цьому напрямку вже зроблено багато дієвих законодавчих кроків та створені механізми їх впровадження. У той же час темпи розвитку національної економіки залишають бажати кращого, а національна інноваційна система знаходиться лише на стадії формування, що дає підстави припускати наявність певного кола проблем ефективності чинного в Україні законодавства, яке регламентує інноваційну сферу. Тому актуальним питанням, яке потребує вирішення, залишається удосконалення організаційно-правового механізму регулювання інноваційної діяльності та інноваційно-інтегрованих структур. В першу чергу це можливо шляхом створення системи дієвих юридичних механізмів формування, розвитку, підтримки і стимулювання таких суб'єктів і інноваційної сфери в цілому, які були б здатні забезпечити сталий розвиток національної інноваційної системи в умовах соціально-економічної нестабільності. Крім того, важливим питанням є розвиток сфери інноваційної діяльності саме шляхом створення законодавчої бази, яка зможе забезпечити узгоджену державну політику, інвестиційне, фінансове забезпечення інновацій, ефективний розвиток і функціонування як наукової сфери, так і процесу комерціалізації її інтелектуальних результатів, реальне партнерство держави і приватного сектора.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема інноваційного розвитку є відносно новою в контексті вдосконалення законодавчої бази, а тому малодослідженою як в Україні, так і поза її межами. Але у світі в останні роки стрімко зростає науковий інтерес до інноваційного розвитку та шляхів його досягнення. Розробляються нові моделі інноваційного процесу, теорії національних та регіональних інноваційних мереж та національних інноваційних систем, форми та методи державного регулювання інноваційного розвитку країни та її регіонів. Зокрема, вони розглядалися у працях таких відомих економістів як І. Ансоффа [2], А. Бузні [3], Л. Ледермана [32], М. Портера [14], Б. Твісса [29], Й. Шумпетера [31] та ін. Даній проблематиці присвячені праці таких відомих вітчизняних економістів, як О. Амоша [1], Б. Данилишин [7; 8], О. Дацій [9], М. Долішній [10], О. Лапко [12] та ін. Але питання законодавчого забезпечення та вдосконалення законодавчої бази здійснення інноваційної діяльності ще не знайшли достатнього висвітлення в Україні.

Постановка завдання. Метою статті є спроба вивчити ступінь законодавчого забезпечення державного регулювання інноваційної діяльності в Україні та пошук напрямків її вдосконалення в умовах соціально-економічної нестабільності.

Виклад основного матеріалу. Звернемося до світового досвіду законодавчого регулювання інноваційної діяльності. Аналіз світової практики нормативно-правового регулювання інноваційної діяльності свідчить про використання двох основних принципово різних підходів. Перший підхід характерний для більшості країн СНД. Його відмінними рисами є:

- акцент законотворчої діяльності на суто вертикальному аспекті: держава - суб'єкти інноваційної діяльності;
- регулювання інноваційної діяльності засобами і методами публічного права, перш за все, нормами адміністративного права, які встановлюють взаємовідносини органів виконавчої влади та господарюючих суб'єктів.

Логічним наслідком такого підходу є прийняття профільного закону, предмет якого тісно пов'язаний із заходами державної політики в інноваційній сфері. Як правило, в такому законі:

- формулюються цілі та пріоритети інноваційної політики;
- вводиться в правовий обіг базова термінологія;
- регламентуються правовий статус і кінцеві цілі суб'єктів інноваційної діяльності та суб'єктів, які опосередковують діяльність у сфері управління;
- визначаються правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності;
- встановлюються форми стимулювання державою інноваційних процесів.

Зокрема, базисні закони про інноваційну діяльність вже прийняті в багатьох країнах близького зарубіжжя (колишнього СРСР).

Другий підхід є типовим для промислово розвинених країн. Основну роль у стимулюванні інноваційної діяльності тут відіграють нормативно-правові акти, що регулюють приватноправові, «горизонтальні» відносини між суб'єктами інноваційної діяльності. Як правило, подібні нормативно-правові акти зводяться до наступних ключових питань:

- стимулювання до залучення в господарський оборот об'єктів інтелектуальної власності;
- розвиток дослідницької та технологічної кооперації (як між державним і приватним сектором, так і міжфірмової);
- підтримка малого та середнього інноваційного підприємництва.

Інноваційна термінологія і рекомендації в області статистики інновацій, містяться в системі статистичних посібників так званого сімейства Фраскати, розроблених ОЕСР спільно з Евростатом. Наприклад, Керівництво Осло містить

концептуальне поняття структури і характеристик інноваційного процесу, базові визначення технологічної, продуктової або процесної інновації та інноваційних активностей, класифікації та методики вимірювання характеристик інноваційного процесу. Ще один документ - Керівництво Фраскати - присвячений вимірюванню людських і фінансових ресурсів, що залучені у дослідження і розробки (R&D).

В рамках даного підходу, основними напрямками діяльності держави щодо стимулювання інноваційних процесів є:

- нормативне правове забезпечення виконання наукових досліджень і розробок прикладного характеру, оформлення інфраструктури їх державної підтримки, розвиток системи вищої професійної освіти і спеціальної підготовки кадрів, створення систем фінансування конкретних проектів тощо;

- стимулювання інноваційного підприємництва за допомогою податкових інструментів, механізмів бюджетного фінансування, державно-приватного партнерства і т.п.

Як правило, основна увага при цьому приділяється таким напрямкам:

- формуванню інституційного середовища, яке б сприяло інвестиційній привабливості інноваційних проектів;

- лібералізації політики в галузі використання результатів інтелектуальної діяльності, що фінансуються з бюджету;

- сприянню прискореній передачі отриманих результатів інтелектуальної діяльності у промисловість;

- розширенню організаційно-правових передумов для використання різних форм кооперації між державними і приватними організаціями, як всередині самої наукової сфери, так і між наукою і промисловістю;

- підтримці малого і середнього наукового та інноваційного бізнесу.

Інструментами реалізації державної політики, спрямованої на стимулювання інноваційної діяльності та високотехнологічних виробництв у промислово розвинених країнах є різноманітні національні програми, в яких зазвичай формулюються задачі і конкретні шляхи їх вирішення з чіткими кількісними орієнтирами.

Що стосується формування законодавчого забезпечення державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, то процес її формування розпочався з моменту прийняття акта проголошення незалежності України. Обраний Україною шлях інтеграції до Євросоюзу вимагає зближення та інтеграцію національної економічної системи до систем країн ЄС. Це ставить Україну перед вибором запровадження тієї моделі розвитку, яка прийнята ЄС за базову, тобто моделі інноваційного розвитку. Таким чином, утвердження інноваційної моделі розвитку національної економіки забезпечить її конкурентоспроможність та вихід на траєкторію сталого розвитку. Тому перехід до інноваційної моделі розвитку національної економіки поступово стає імперативом державної політики. Це полягає, насамперед, у встановленні ефективного правового регулювання відносин у сфері інновацій.

Інноваційна діяльність регулюється низкою нормативно-правових актів різної юридичної сили - від законів до локальних нормативно-правових актів.

Сучасна нормативно-правова база (закони, укази Президента, підзаконні акти у формі постанов Уряду, наказів центральних органів виконавчої влади тощо) стосовно науково-технічної та інноваційної діяльності налічує близько 200 документів.

Законодавча база здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні, в першу чергу, визначається загальнодержавними інститутами, найбільш важливими з яких є законодавство, інституційна система, концепції і стратегії розвитку держави і цільові програми розвитку регіонів, пріоритети, механізми і інструменти впливу. Вони, в свою чергу, декларують подальше формування інноваційно орієнтованої економіки на рівні країни та її регіонів з урахуванням мінливих умов зовнішнього середовища та

позитивних і негативних сценаріїв розвитку внутрішніх впливових чинників.

Загальновідомо, що законодавство України складається із законів України «Про інноваційну діяльність» [15], «Про інвестиційну діяльність» [16], «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» [17], «Про наукову і науково-технічну діяльність» [18], «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» [19], «Про наукову і науково-технічну експертизу» [20], «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків» [21] та інших законів України, Концепції науково-технологічного та інноваційного розвитку України [22], інших законодавчих актів, що регулюють суспільні відносини в цій сфері тощо.

Нормативними актами вищої юридичної сили, що регулюють інноваційну діяльність є Господарський [6] та Цивільний кодекси України [30]. У першому документі у главі 34 надається визначення інноваційної діяльності (ст. 325), перелічуються її види (ст. 327), форми інвестування в інновації (ст. 326), шляхи та форми державного регулювання (ст. 328) та система державних гарантій інноваційної діяльності (ст. 329), основні засади державної експертизи інноваційних проєктів (ст. 330), поняття та зміст договору на створення і передачу науково-технічної продукції (ст. 331), який використовується для виконання інноваційних розробок на замовлення суб'єкта інноваційної діяльності з метою їх наступної реалізації. У 62 главі Цивільного кодексу, що має назву «Виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт», зазначаються аспекти регулювання договірних відносин, що складаються в процесі виконання таких робіт, в т. ч. розробки інноваційних проєктів [5].

Стосовно державної інноваційної політики, то її законодавчим фундаментом є Конституція України. Зокрема, у статті 54 Конституції передбачено гарантії громадянам щодо свободи наукової, технічної та інших видів творчої діяльності, захисту інтелектуальної власності, авторських прав. Статтею 116 визначаються обов'язки органу виконавчої влади - Кабінету Міністрів України - щодо забезпечення економічної політики в галузі освіти, науки і культури, розробці та здійсненні загальнодержавних програм економічного, науково-технічного і культурного розвитку країни [11].

Головні цілі державної інноваційної політики визначено в Законі України «Про інноваційну діяльність». Державна політика спрямована на створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку і використання науково-технічного потенціалу країни, на забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій, на виробництво і реалізацію нових видів конкурентоспроможної продукції. Відповідно до даного Закону основними принципами державної інноваційної політики є:

- орієнтація на інноваційний шлях розвитку економіки України;
- визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку;
- формування нормативно-правової бази в сфері інноваційної діяльності;
- створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу;
- забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності;
- ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційної діяльності, підтримка підприємництва в науково-виробничій сфері;
- здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок;
- фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної

політики у сфері інноваційної діяльності;

- сприяння розвитку інноваційної інфраструктури; інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності;
- підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності [15].

Регулювання інноваційної діяльності, відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність», може здійснюватися на різних рівнях управління державою різними державними структурами – від Верховної Ради до органів виконавчої влади на місцях, їх участь у регулюванні інноваційних процесів обумовлена тими функціями, які вони виконують у загальній системі економіки країни.

Проте у Законі України «Про інноваційну діяльність» відсутні умови і правила функціонування потенційно ефективного недержавного сектора національної економічної системи, відсутні вказівки на склад і структуру національної інноваційної системи [28, с. 120]. Також низка норм базових законів не діє в Україні через відсутність необхідних для їхньої реалізації підзаконних актів. Це, перш за все, стосується окремих положень Закону України «Про інноваційну діяльність» і пов'язано з тим, що Уряд до цього часу не створив і не прийняв необхідного пакета документів, що забезпечує їхнє функціонування.

Окремо зазначимо, що розвиток науки і науково-технічної сфери в Україні покликані забезпечити такі закони: Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [18], «Про науково-технічну інформацію» [23], «Про наукову і науково-технічну експертизу» [20], «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» [17], «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук, галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу» [24], «Про державне регулювання діяльності в сфері трансферу технологій» [25], цілий ряд державних цільових економічних програм, комплекс підзаконних правових актів.

Зазначимо, що кожен із перерахованих законів регулює свою вузьку сферу, і назріває потреба в спеціальному законодавчому акті, що регулює всі сторони інноваційної діяльності та інноваційної поведінки інноваційно-інтегрованих структур різних типів і видів діяльності, а також територій їх функціонування. В цілому говорити про досконалість створеної законодавчої бази не можливо. У чинному законодавстві продовжує існувати багато суперечностей та програм, що заважають запровадженню та нормальному функціонуванню моделі інноваційно-інвестиційного розвитку. Порушується один із головних принципів систематизації законодавства з питань інноваційної діяльності, згідно з яким закони та підзаконні акти мають подавати узгодженість норм. Окрім цього, не виконується й інший, не менш важливий принцип правового регулювання, згідно з яким нормативно-правова база інноваційної діяльності має бути стабільною. Адже найголовнішою передумовою ефективного розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні має бути її надійна правова база.

Крім згаданих законодавчих актів, слід окремо відмітити прийняту Верховною Радою України 13 липня 1999 року Концепцію науково-технічного та інноваційного розвитку України [22]. Концепція містить основні цілі, пріоритетні напрями та принципи державної науково-технічної політики, механізми прискореного інноваційного розвитку, орієнтири структурного формування науково-технологічного потенціалу та його ресурсного забезпечення. Вона визначає засади взаємовідносин між державою та суб'єктами наукової та науково-технічної діяльності, які ґрунтуються на необхідності пріоритетної державної підтримки науки, технологій та інновацій як джерела економічного зростання, складника національної культури, освіти та сфери реалізації інтелектуального потенціалу громадян. Дія Концепції розрахована на період стабілізації економіки та досягнення постійного її розвитку.

Так чи інакше, інноваційне законодавство продовжує інтенсивно розвиватись шляхом гармонізації інноваційного законодавства України з міжнародними угодами і

конвенціями у сфері договірно-правового поля. Тому постійно потрібно враховувати європейський вектор інституційної бази і успішний досвід її впровадження у практичній діяльності інноваційно-інтегрованих структур в Європі.

Одним із нещодавніх документів, що має таке значення, є загальнодержавна Стратегія сталого розвитку «Україна –2020» [26], спрямована загалом на впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі. Вбачається, що її реалізація дозволить Україні стати державою з сильною економікою та з передовими інноваціями.

Для цього однією з першочергових реформ визначена дерегуляція та розвиток підприємництва, що передбачає, зокрема:

- скорочення кількості документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності та видів господарської діяльності, які підлягають ліцензуванню;
- скасування регуляторних актів, які ускладнюють ведення підприємницької діяльності;
- скорочення кількості органів державного нагляду (контролю); забезпечення ефективного захисту права приватної власності;
- гармонізація із законодавством Європейського Союзу положень законодавства України щодо захисту прав національних та іноземних інвесторів та кредиторів;
- захисту економічної конкуренції; запровадження стимулюючих механізмів інвестиційної діяльності, виходячи із досвіду найкращої світової практики.

Реалізація цієї стратегії має забезпечити досягнення таких індикаторів як, зокрема, входження до ТОП-30 країн за Індексом легкості ведення бізнесу та до ТОП-40 за глобальним індексом конкурентоспроможності. Очікується залучення понад 40 млрд. дол. США прямих іноземних інвестицій за цей період та забезпечення, при цьому, дотримання максимального відношення загального обсягу державного боргу та гарантованого державою боргу до валового внутрішнього продукту не більше 60 відсотків.

Для підтримки інвестиційної активності та захисту прав інвесторів потрібно забезпечити ефективний захист права приватної власності, у тому числі судовими органами, гармонізувати із законодавством Європейського Союзу положення законодавства України щодо захисту прав національних та іноземних інвесторів та кредиторів, захисту економічної конкуренції, запровадити стимулюючі механізми інвестиційної діяльності, виходячи із найкращої світової практики [26].

В свою чергу, у Стратегії сталого розвитку «Україна–2020» визначається, що нормативно-правове та організаційне забезпечення її реалізації має здійснюватися шляхом розроблення та прийняття в установленому порядку відповідних нормативно-правових актів, щорічних планів дій реалізації цієї Стратегії, моніторингу стану їх виконання. Зрозуміло, що без оновлення та вдосконалення вже існуючої законодавчої та інституційної бази здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні не можливо впроваджувати в життя намічені стратегічні цілі та поетапно реалізовувати завдання, зазначені у Стратегії. Наразі назріла необхідність формування оновленої нормативної бази для забезпечення розвитку інноваційної економіки. Особливої уваги в цьому контексті потребує регулювання інноваційної економіки на рівні регіонів.

Саме для цього розроблена Загальнодержавна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року [27], яка спрямована на створення умов для динамічного, збалансованого розвитку регіонів України з метою забезпечення соціальної та економічної єдності держави, підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, активізації економічної діяльності та ін. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів України заплановане шляхом підтримки формування на основі наявних потужностей науково-дослідних та освітніх установ (закладів) інноваційної інфраструктури, зокрема утворення технополісів, технопарків, індустріальних парків,

центрів трансферу технологій; формування сприятливого інвестиційного клімату та просування на зовнішній ринок інвестиційних можливостей регіонів України; створення умов для розвитку міжрегіональної та міжнародної кооперації з реалізації інвестиційних проектів; об'єднання зусиль регіонів та центру щодо розвитку транскордонного співробітництва, подальшого поглиблення співпраці в рамках єврорегіонів та активізації роботи з розширення сфер такого співробітництва. Серед індикаторів реалізації цієї стратегії визначено, зокрема, зростання обсягу прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу в середньому по країні до 1750 дол. США (з 1283,6 дол. США в 2013 р.) та частки реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції до 7% (з 3,3 % в 2013 р.) [13].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, стратегічними документами розвитку України та її регіонів декларується формування інноваційно орієнтованої економіки. Для цього сформовано інвестиційну та інноваційну системи, які включають, зокрема, законодавчі, інституційні та інструментальні складові. Однак кожна із цих систем на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях є недостатньо збалансованою. В першу чергу це стосується законодавчої бази здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні, яка б повністю відповідала інноваційно орієнтованій моделі розвитку економіки.

Звідси постає актуальним завдання формування та вдосконалення законодавчої бази здійснення такої діяльності на національному та регіональному рівнях. Причому, регіональне законодавство в галузі регулювання інноваційної діяльності може виявитись більш прогресивним, ніж на загальнонаціональному рівні. Крім цього воно буде не просто доповнювати його, а заповнювати прогалини, особливо в частині термінології, прав і обов'язків сторін інноваційного процесу і в інших питаннях, що пов'язані із специфічною діяльністю інноваційно-інтегрованих структур.

В даному контексті згадаємо Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.06.2009 р № 680-р, яким схвалено Концепцію розвитку національної інноваційної системи, складовою частиною якої є інноваційні структури. Нормативно-правова база, яка визначає і забезпечує правовий статус інноваційних структур, які здійснюють розробку, впровадження та комерціалізацію інноваційних продуктів, включає в себе Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Податковий кодекс України, Бюджетний кодекс України, Закони України «Про наукові парки», «Про науковий парк «Київська політехніка», «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», інші законодавчі і нормативно-правові акти, що регулюють відносини інноваційно-інвестиційної сфери. Важливо підкреслити, що оскільки національна інноваційно-інвестиційна система динамічно розвивається, то виникає проблема здійснення своєчасного моніторингу законодавчої бази і відповідно внесення необхідних коректив в діючу правову базу. В іншому випадку виникає ризик втрати актуальності існуючих правових норм і, як наслідок, появи непрацюючих правових механізмів. Така ситуація є характерною для сучасного стану нормативно-правової бази, що визначає і забезпечує правовий статус інноваційних структур.

Доводиться констатувати несформованість та нерегульованість Національної інноваційної системи України, відсутність комплексного підходу до її правовому регулювання і фрагментарність чинного законодавства, що регламентує окремі структурні елементи та взаємозв'язки такої системи. Важливо не просто визначити термінологічну основу інновацій, інноваційних відносин, а розробити і прийняти системоутворюючий законопроект, який комплексно висвітлив би всі необхідні питання для стимулювання та розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності та функціонування інноваційно-інтегрованих структур. Наразі необхідне детальне опрацювання положень такого системоутворюючого законопроекту щодо національної інноваційної системи з урахуванням експертної думки всіх зацікавлених сторін і тих

сторін, що безпосередньо беруть участь в такій системі суб'єктів.

Перспективи подальших досліджень пов'язані із дослідженням законодавчого забезпечення розвитку інноваційно-інтегрованих структур в контексті соціально-економічної нестабільності регіонів країни та визначення основних напрямів його вдосконалення.

Список літератури

1. Активізація інноваційної діяльності: організаційно-правове та соціально-економічне забезпечення: Монографія [Текст] / О.І. Амоша, В.П. Антонюк, А.І. Землянкін та ін./ НАН України. Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2007. – 328с.
2. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия [Текст] / И. Ансофф. – СПб. : Изд-во "Питер", 1999. – 416 с.
3. Бузни А.Н. Национальная инновационная система как инструмент повышения эффективности экономики Украины [Текст] / А.Н. Бузни // Пути и механизмы управления эффективным развитием национальной экономики в современных условиях: материалы межд.н.-пр.конф./ под ред. О.П.Добровольской – Симферополь: Доля, 2012. –С. 117–120.
4. Бузни А.Н. Формирование инновационной стратегии в условиях региональной экономики [Текст] / А.Н. Бузни. – Донецк: НАН Украины, Ин-т экономико-правовых исследований, 1999. – 51с.
5. Вінник О. М. Господарське право: Курс лекцій [Електронний ресурс] / О.М. Вінник – К.: Атіка, 2004. – 624 с. – Режим доступу: <http://textbooks.net.ua/content/view/1909/25/>
6. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
7. Данилишин Б.М. Державна підтримка та податкове регулювання підприємницької діяльності в Україні: монографія [Текст] / Б.М. Данилишин, О.М. Кондрашов. – Донецьк: Юго-Восток, 2010. – 296 с.
8. Данилишин Б.М. Інвестиційна політика в Україні: Монографія [Текст] / Данилишин Б.М., Корецький М.Х., Дацій О.І. – Донецьк: Юго-Восток, Лтд, 2006. – 292 с.
9. Дацій О.І. Державне регулювання інноваційної діяльності [Текст] / О.І. Дацій // Економіка АПК. – 2004. – № 3. – С. 97–108.
10. Долішній М.І. Регіональна політика інвестиційно-інноваційного розвитку [Текст] / М. І. Долішній // Зовнішньоекономічний кур'єр. – 2003. – №1–2.
11. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
12. Лапко О. О. Розвиток системи управління науково-інноваційною сферою в Україні [Текст] / О. О. Лапко // Економіка і прогнозування. – 2002. – № 3. – С. 55–62.
13. Метафізика інвестицій. Інноваційно-інвестиційний розвиток економіки регіонів: монографічний посібник [Текст] / В. Приходько, О. Єгорова, Л. Казакова. – Ужгород: ПП «АУТДОР – ШАРК», 2015. – 352 с.
14. Портер М.Е. Международная конкуренция [Текст] / М.Е. Портер; под ред. В.Д. Щетинина. – М.: Международные отношения, 1993. – 896 с.
15. Про інноваційну діяльність : закон України № 40-IV від 04.07.2002 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
16. Про інвестиційну діяльність : закон України № 1560-XII від 18.09.1991 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
17. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки : закон України № 2623-III від 11.07.2001 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2623-14>.
18. Про наукову і науково-технічну діяльність : закон України № 848-VIII від 26.11.2015 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
19. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : закон України № 1602-III від 23.03.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>.
20. Про наукову і науково-технічну експертизу : закон України № 51/95-ВР від 10.02.1995 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80>.
21. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: закон України № 991-XIV від 16.07.1999 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/991-14>.
22. Про Концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України : Постанова Верховної Ради України № 916-XIV від 13.07.1999 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

- <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/916-14>.
23. Про науково-технічну інформацію: закон України №3323-ХІІ (3323-12) від 25.06.1993 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3322-12>
 24. Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук, галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу : закон України № 3065-ІІІ від 07.02.2002 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3065-14>
 25. Про державне регулювання діяльності в сфері трансферу технологій : закон України №143-V від 14.09.2006 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/143-16/ed20120617>
 26. Про Стратегію сталого розвитку «Україна - 2020» : указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
 27. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року : постанова Кабінету Міністрів України № 385 від 06.08.2014 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>
 28. Розвиток та стимулювання інноваційної діяльності (економіка, право, міжнародний досвід): монографія [Текст] / за наук. ред. О.Б. Бутнік-Сіверського. – К. : НДІ ІВ НАПрНУ, 2014. – 364 с.
 29. Твісс Б. Управление научно-техническими нововведениями [Текст] / Б.Твісс – М.: Экономика, 1989. – 217 с.
 30. Цивільний кодекс України. Прийнятий № 436-IV від 16 січня 2003 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
 31. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития: пер. с англ. [Текст] / Й. А. Шумпетер; под. ред. В. С. Автономова. – М. : Директмедиа Паблишинг, 2008.
 32. From Natural Resources to the Knowledge Economy [Text] / De. Ferranti, G. Perry, D. Lederman, W. Maloney. – IBRD: Wash. D.C., 2002. – 521 p.

References

1. Amosha, O.I., Antoniuk, V.P., Zemliankin, A.I., et.al. (2007). *Aktivizatsiia innovatsiinoi diialnosti: orhanizatsiino-pravove ta sotsialno-ekonomichne zabezpechennia: Monohrafiia [Activation of innovation activity: organizational and legal and socio-economic support: Monograph]*. Donetsk: NAN Ukrainy. In-t ekonomiky prom- sti. [in Ukrainian].
2. Ansoff, I. (1999). *Novaja korporativnaja strategija [The New Corporate Strategy]*. SPb. : Yzd-vo "Pyter" [in Russian].
3. Buzni, A.N. (2012). Nacional'naja innovacionnaja sistema kak instrument povysheniia jeffektivnosti jekonomiki Ukrainy [National innovation system as a tool for increasing the efficiency of the Ukrainian economy]. Ways and mechanisms for managing the effective development of the national economy in modern conditions: *Materialy mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii - The Materials of International Scientific and Practical Conference*. (pp. 117-120). Simferopol': Dolja [in Russian].
4. Buzni, A.N.(1999). *Formirovanie innovacionnoj strategii v uslovijah regional'noj jekonomiki [Formation of an innovative strategy in a regional economy]*. Doneck: NAN Ukrainy, In-t jekonomiko-pravovyh issledovaniy [in Russian].
5. Vinnyk, O.M. (2004). *Hospodarske pravo: Kurs lektsii (Economic Law: Course of lectures)*. K.: Atika. *textbooks.net.ua*. Retrieved from <http://textbooks.net.ua/content/view/1909/25/> [in Ukrainian].
6. *Hospodarskyi kodeks Ukrainy № 436-IV vid 16.01.2003 [Commercial Code of Ukraine dated January 16, 2003 No. 436-IV]*. *zakon5.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15> [in Ukrainian].
7. Danylyshyn, B.M. (2010). *Derzhavna pidtrymka ta podatkovye rehuliuвання pidpriemnytskoi diialnosti v Ukraini: monohrafiia [State support and tax regulation of entrepreneurial activity in Ukraine: Monograph]*. Donetsk: Yuho-Vostok [in Ukrainian].
8. Danylyshyn, B.M., Koretskyi, M.Kh., & Datsii, O.I. (2006). *Investytsiina polityka v Ukraini: Monohrafiia [Investment Policy in Ukraine: Monograph]*. Donetsk: Yuho-Vostok, Ltd [in Ukrainian].
9. Datsii, O.I. (2004). *Derzhavne rehuliuвання innovatsiinoi diialnosti [State regulation of innovation activity]*. *Ekonomika APK — Economy of agroindustrial complex*, 3, 97 [in Ukrainian].
10. Dolishnii, M.I. (2003). *Rehionalna polityka investytsiino-innovatsiinoho rozvytku [Regional policy of investment and innovation development]*. *Zovnishnoekonomichniy kur'ier. — Foreign Economic Courier*, 1-2 [in Ukrainian].
11. *Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 r. [The Constitution of Ukraine dated 28.06.1996]*. *zakon3.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
12. Lapko, O.O. (2002). *Rozvytok systemy upravlnnia nauково-innovatsiinoiu sferoiu v Ukraini*

- [Development of the system of management of the scientific and innovation sphere in Ukraine]. *Ekonomika i prohnozuvannia. – Economics and Forecasting*, 3, 55-62 [in Ukrainian].
13. Prykhodko, V., Yehorova, O., & Kazakova, L. (2015). *Metafizyka investytsii. Innovatsiino-investytsiinyi rozvytok ekonomiky rehioniv: monohrafichnyi posibnyk [Metaphysics of investments. Innovative-investment development of the region's economy: a monographic guide]*. Uzhhorod: PP «AUTDOR – ShARK» [in Ukrainian].
 14. Porter, M.E. (1993). *Mezhdunarodnaja konkurencija [Competitive Advantage of Nations]*. Moscow: Mezhdunarodnye otnosheniya [in Russian].
 15. Pro innovatsiinu diialnist : zakon Ukrainy № 40-IV vid 04.07.2002 r. [On innovation activity: Law of Ukraine No. 40-IV of July 4, 2002]. *zakon5.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/40-15> [in Ukrainian].
 16. Pro investytsiinu diialnist : zakon Ukrainy № 1560-XII vid 18.09.1991 r. [On Investment Activity: Law of Ukraine No. 1560-XII of 18.09.1991]. *zakon5.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1560> [in Ukrainian].
 17. Pro priorityetni napriamy rozvytku nauky i tekhniky : zakon Ukrainy № 2623-III vid 11.07.2001 r. [On priority directions of development of science and technology: Law of Ukraine No. 2623-III of 11.07.2001]. *zakon0.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2623-14> [in Ukrainian].
 18. Pro naukovu i naukovo-tekhnicnu diialnist : zakon Ukrainy № 848-VIII vid 26.11.2015 r. [On scientific and scientific-technical activity: Law of Ukraine No. 848-VIII dated November 26, 2015]. *zakon0.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/848-19> [in Ukrainian].
 19. Pro derzhavne prohnozuvannia ta rozoblennia prohram ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku Ukrainy : zakon Ukrainy № 1602-III vid 23.03.2000 r. [On state forecasting and development of programs of economic and social development of Ukraine: Law of Ukraine No. 1602-III of 23.03.2000]. *zakon0.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1602-14> [in Ukrainian].
 20. Pro naukovu i naukovo-tekhnicnu ekspertyzu : zakon Ukrainy № 51/95-VR vid 10.02.1995 r. [On scientific and scientific-technical expertise: Law of Ukraine No. 51/95-BP dated February 10, 1995]. *zakon3.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
 21. Pro spetsialnyi rezhym innovatsiinoi diialnosti tekhnolohichnykh parkiv: zakon Ukrainy № 991-XIV vid 16.07.1999 r. [About the special regime of innovation activity of technological parks: the Law of Ukraine No. 991-XIV of 16.07.1999]. *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/991-14> [in Ukrainian].
 22. Pro Kontseptsiuu naukovo-tekhnicnoho ta innovatsiinoho rozvytku Ukrainy : Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy № 916-XIV vid 13.07.1999 r. [About the Concept of Scientific, Technological and Innovative Development of Ukraine: Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine No. 916-XIV of July 13, 1999]. *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/916-14> [in Ukrainian].
 23. Pro naukovo-tekhnicnu informatsiiu: zakon Ukrainy №3323-XII (3323-12) vid 25.06.1993 [About scientific and technical information: Law of Ukraine No. 3323-XII (3323-12) of June 25, 1993]. *zakon3.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3322-12> [in Ukrainian].
 24. Pro osoblyvosti pravovoho rezhymu diialnosti Natsionalnoi akademii nauk, haluzevykh akademii nauk ta statusu yikh mainovoho kompleksu : zakon Ukrainy № 3065-III vid 07.02.2002 [About the features of the legal regime of the activities of the National Academy of Sciences, branch academies of sciences and the status of their property complex: Law of Ukraine No. 3065-III of February 7, 2002]. *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3065-1> [in Ukrainian].
 25. Pro derzhavne rehuliuвання diialnosti v sferi transferu tekhnolohii : zakon Ukrainy №143-V vid 14.09.2006 [On state regulation of activities in the field of technology transfer: Law of Ukraine No. 143-V dated September 14, 2006]. *zakon2.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/143-16/ed20120617> [in Ukrainian].
 26. Pro Stratehiiu staloho rozvytku «Ukraina - 2020»: ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12.01.2015 № 5/2015 r. [About the Strategy of Sustainable Development "Ukraine-2020": Decree of the President of Ukraine dated January 12, 2015 No. 5/2015 p.]. *zakon5.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> [in Ukrainian].
 27. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na period do 2020 roku : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 385 vid 06.08.2014 r. [On approval of the State Strategy for Regional Development for the period up to 2020: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 385 dated 06.08.2014]. *zakon3.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF> [in Ukrainian].
 28. Butnik-Siverskyi, O.B. (Eds.). (2014). *Development and stimulation of innovation activity (economics, law, international experience): monograph*. K.: NDI IV NAPrNU.

29. Tviss, B. (1989). *Upravlenie nauchno-tehnicheskimi novovvedenijami [Management of scientific and technical innovations]*. M.: Jekonomika [in Russian].
30. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy. Pryiniaty № 436-IV vid 16 sichnia 2003 r. [The Civil Code of Ukraine. Adopted by the number 436-IV of January 16, 2003]. *zakon3.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15> [in Ukrainian].
31. Shumpeter, J.A. (2008). *The theory of economic development*. V. S. Avtonomova (Ed.). Moscow: Direktmedia Publishing.
32. De Ferranti, De., Perry, G., Lederman, D., & Maloney, W. (2002). *From Natural Resources to the Knowledge Economy*. IBRD: Wash. D.C. [in English].

Maria Buhaieva, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)
Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

The Main Development Trends of the Legislative Support of the State Regulation of Innovation Activity in Ukraine and the Search for Directions for Its Improvement in Conditions of Socio-Economic Instability

The article considers the issues of legal support of state regulation of innovation activity in Ukraine. The lack of legal framework in the innovation sector is a significant factor contributing to the formation and development of innovative activity and the effective use of the existing intellectual potential of the country and its regions. Many barriers exist in laws and regulations, which ultimately adversely affect the formation and development of an innovative climate in the state and its regions, taking into account socio-economic and political instability.

The purpose of the article is to study the degree of legislative provision of state regulation of innovation activity in Ukraine and the search for directions for its improvement in conditions of socio-economic instability. The author determines the basic Ukrainian laws which regulate the innovative activity in Ukraine. The paper substantiates the necessity of legislative framework improvement for the implementation and normal operation of the model of innovative development in Ukraine.

The drawbacks of the present legislative base of innovation activity regulation in Ukraine are analyzed. The article determines the main features of the innovative activity and the ways of implementation of innovative activity regulation. It was determined that regional legislation in the field of regulation of innovation activity may be more progressive than at the national level. In addition, it will not only complement it, but fill in the gaps, especially in terms of terminology, rights and responsibilities of the parties to the innovation process and in other issues related to the specific activity of innovation-integrated structures.

innovative activity, state innovation policy, innovative legislation, innovative development

Одержано (Received) 05.12.2017

Прорецензовано (Reviewed) 11.12.2017
Прийнято до друку (Approved) 18.12.2017

УДК 330.338.24.021.8

А.Ю. Гріненко, канд. екон. наук
ТОВ «Кліар Енерджі», м. Чернігів, Україна

Особливості формування економічної безпеки в трансформаційній економіці

Розглянуто особливості трансформації економіки України на сучасному етапі її розвитку, а також досліджені проблеми, що виникають в процесі трансформації. Обґрунтовані напрями оптимізації соціально-економічного розвитку на основі раціоналізації трансформаційної динаміки. Окрім внутрішніх причин, що спричиняють спотворення перехідного періоду, визначено зовнішні причини та виділено зовнішні загрози економічній безпеці, які створюють зовнішні фактори, проявляючи нечесну та недобросовісну конкуренцію на пострадянському просторі. Безпека національної економіки України в її трансформаційному стані розглядається в статті під кутом єдності внутрішніх та зовнішніх загроз. **соціально-економічні процеси, трансформація, економіка, ефективність, економічна безпека, загрози, демократичні перетворення**

© А.Ю. Гріненко, 2017